

Secretariaat:

Antonio Vivaldistraat 2-8, 1083 GR Amsterdam
Postbus 7984, 1008 AD Amsterdam

T +31(0)20 301 02 35

F +31(0)20 301 03 02

rj@rjnet.nl

www.rjnet.nl

RJ-Uiting 2017-13: ‘Ontwerp-richtlijn 640 (en RJk C1 (Kleine)) Organisaties-zonder-winststreven en Ontwerp-richtlijn 650 (en RJk C2 (Kleine)) Fondsenwervende organisaties’

Algemeen

In de jaareditie 2017 van de RJ zijn de gewijzigde hoofdstukken RJ 640 Organisaties-zonder-winststreven, RJ 650 Fondsenwervende organisaties, RJk C1 Kleine organisaties-zonder-winststreven en RJk C2 Kleine fondsenwervende organisaties opgenomen. Naar aanleiding van vragen uit de praktijk worden enkele wijzigingen doorgevoerd in de betreffende hoofdstukken.

Ten geleide

De belangrijkste wijzigingen betreffen:

1. Indien een organisatie zonder winststreven een nalatenschap krijgt belast met vruchtgebruik, dient deze nalatenschap in de balans te worden verwerkt indien deze voldoet aan de verwerkingscriteria van een actief, zoals opgenomen in alinea 104 van hoofdstuk 115 Criteria voor opname en vermelding van gegevens en alinea 102 van hoofdstuk A2.1 Criteria voor opname en vermelding van gegevens. In RJ 640.208 en RJk C1.207 is opgenomen dat wanneer een organisatie een nalatenschap verkrijgt dat belast is met vruchtgebruik, bij de waardering van die nalatenschap rekening moet worden gehouden met het recht van vruchtgebruik. In de betreffende alinea's is verduidelijkt dat het in de specifieke situatie voor een organisatie zonder winststreven aanvaardbaar is om voor een onroerende zaak belast met vruchtgebruik de laatst beschikbare WOZ-waarde te hanteren. Voor de bepaling van de waarde van het vruchtgebruik is het in de specifieke situatie voor een organisatie zonder winststreven aanvaardbaar de fiscale waarde van het vruchtgebruik te hanteren.
2. In de praktijk blijkt onduidelijkheid te bestaan over de toepassing van de groottecriteria bij fondsenwervende organisaties. Daarom is in RJ 650.101 toegevoegd wanneer een fondsenwervende organisatie als kleine organisatie wordt aangemerkt.

Daarnaast zijn enkele kleine wijzigingen doorgevoerd.

Ingangsdatum

De ontwerp-richtlijn 640 Organisaties-zonder-winststreven en ontwerp-richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties worden van kracht voor verslagjaren die aanvangen op of na 1 januari 2018.

Amsterdam, 4 december 2017

RJ 650 Fondsenwervende organisaties

Inleiding en toepassingsgebied

101 Dit hoofdstuk is van toepassing op fondsenwervende organisaties. De fondsenwervende organisatie is een particuliere organisatie met een maatschappelijke doelstelling die niet op winst is gericht en voor het realiseren van haar doelstelling baten verwerft uit publieke offervaardigheid en daarnaast uit andere bronnen van herkomst zoals overheidssubsidies, loterijen en baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten.

Op kleine fondsenwervende organisaties is hoofdstuk C2 Kleine fondsenwervende organisaties van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor micro- en kleine rechtspersonen van toepassing. De kleine fondsenwervende organisatie is een organisatie waarvan de totale baten op geconsolideerde basis in het verslagjaar minder zijn dan € 500.000¹.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

316 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten worden als afzonderlijke post in de staat van baten en lasten opgenomen. Onder deze post worden bijvoorbeeld abonnementsgelden, entreegelden en baten uit de verkoop van artikelen opgenomen.

Bij verkoop van artikelen dient in de staat van baten en lasten onder de post baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten de brutowinst te worden verantwoord. De brutowinst is de netto-omzet verminderd met de kostprijs van de verkochte producten en/of diensten. Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder de kostprijs wordt verstaan de inkoopwaarde van de producten en/of diensten, verhoogd met de op de inkoop en verkoop drukkende directe kosten, inclusief de logistieke kosten van in- en verkoop.

In de toelichting op de staat van baten en lasten dienen de netto-omzet, de kostprijs en de brutowinst te worden vermeld.

Indien de fondsenwervende organisatie uit hoofde van haar doelstelling artikelen verkoopt en/of diensten levert waarbij personen die tot de doelgroep behoren slechts een geringe eigen bijdrage betalen waardoor de activiteiten niet kostendekkend zijn, dan neemt de fondsenwervende organisatie het brutoresultaat op als lasten besteed aan de doelstelling.

Indien in het kader van de uitvoering van de doelstelling door personen die tot de doelgroep behoren een eigen bijdrage wordt voldaan, dient deze eigen bijdrage in de toelichting op de staat van baten en lasten zichtbaar in mindering te worden gebracht op de lasten.

Wervingskosten

RJ 650.324 **Alle kosten van activiteiten, die ten doel hebben particulieren, bedrijven, loterijorganisaties, overheden en andere (fondsenwervende) organisaties te bewegen geld te geven voor één of meer van de doelstellingen, dienen te worden aangemerkt als wervingskosten. Dit houdt in dat de communicatiekosten tot de wervingskosten dienen**

---

¹ Deze grens is ontleend aan de erkenningsregeling, zoals gepubliceerd door Stichting Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie.

te worden gerekend, tenzij sprake is van voorlichtingskosten zoals bedoeld in alinea 323.

~~Indien in het kader van de uitvoering van de doelstelling door personen die tot de doelgroep behoren een eigen bijdrage wordt voldaan, dient deze eigen bijdrage in de toelichting op de staat van baten en lasten zichtbaar in mindering te worden gebracht op de lasten.~~

Informatie over financieel beleid en financiële resultaten

408 ~~Indien de~~De fondsenwervende organisatie ~~gebruikmaakt van financiële instrumenten geeft~~ vermeldt de organisatie ten aanzien van het gebruik van financiële instrumenten ~~inzicht in~~ de doelstellingen en het beleid inzake risicobeheer, voor zover dat van betekenis is voor de beoordeling van de activa, passiva, financiële toestand en resultaat van de fondsenwervende organisatie. Daarbij wordt aandacht besteed aan het beleid inzake afdekking van risico's verbonden aan alle belangrijke soorten (financiële) transacties en aan de door de fondsenwervende organisatie gelopen prijs-, krediet-, liquiditeits- en kasstroomrisico's. Deze toelichting heeft betrekking op de fondsenwervende organisatie en de groepsmaatschappijen waarvan de financiële gegevens in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. Voor zover deze informatie in de jaarrekening is verstrekt, wordt aanbevolen een concrete verwijzing in het bestuursverslag naar de desbetreffende passage in de jaarrekening op te nemen.

Informatie over maatschappelijk aspecten van de activiteiten

412 In het algemeen is aan activiteiten van de fondsenwervende organisatie een drietal maatschappelijke aspecten verbonden, te weten milieu-, sociale en economische aspecten. Veelal wordt in dit verband gesproken over maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Het is primair aan de fondsenwervende organisatie om in dialoog met zijn maatschappelijke omgeving invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. De diversiteit van situaties maakt het niet goed mogelijk of wenselijk om precies en uniform voor te schrijven hoe de fondsenwervende organisatie dit zouden moeten vormgeven. Wel mag op dit vlak transparantie worden verwacht, waarbij de fondsenwervende organisatie de keuze van relevante maatschappelijke aspecten en de daarop in het bestuursverslag op te nemen toelichting heeft afgestemd op de informatiebehoefte van belanghebbenden (stakeholders).

De fondsenwervende organisatie bepaalt of, en zo ja hoe, een toelichting op relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen in het bestuursverslag wordt opgenomen, alsmede welke maatschappelijke aspecten als meest relevant worden aangemerkt.

Bij de verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt aanbevolen een onderscheid te maken tussen maatschappelijke aspecten van:

- de eigen bedrijfsvoering en activiteiten; en
- de (internationale) keten waarin de fondsenwervende organisatie opereert.

650 FONDSENWERVENDE ORGANISATIES

Deze Richtlijn 650 (aangepast 2016) vervangt Richtlijn 650 (aangepast 2013) en is van kracht voor verslagjaren die aanvangen op of na 1 januari 2017.

650.1 Algemene uiteenzettingen

Inleiding en toepassingsgebied

101 Dit hoofdstuk is van toepassing op fondsenwervende organisaties. De fondsenwervende organisatie is een particuliere organisatie met een maatschappelijke doelstelling die niet op winst is gericht en voor het realiseren van haar doelstelling baten verwerft uit publieke offervaardigheid en daarnaast uit andere bronnen van herkomst zoals overheidssubsidies, loterijen en baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten.

102 De jaarverslaggeving van fondsenwervende organisaties is als zodanig niet wettelijk geregeld. Er bestaan voor stichtingen en verenigingen summiere voorschriften in artikel 2:10 BW.

Het is voor de gebruikers van de jaarrekening van belang dat de fondsenwervende organisatie een goed inzicht geeft in haar activiteiten en de uitkomsten daarvan. Het is voor het maatschappelijk vertrouwen in de fondsenwerving van belang dat het publiek erop kan vertrouwen dat de verslaggeving een heldere en transparante weergave is van de verwerving en de besteding van de middelen, en van de reserves en fondsen.

In hoofdstuk 640 Organisaties-zonder-winststreven zijn algemene bepalingen opgenomen voor de verslaggeving van (onder meer) fondsenwervende organisaties. In hoofdstuk 650 zijn specifieke bepalingen opgenomen voor de verslaggeving van fondsenwervende organisaties. Fondsenwervende organisaties passen beide hoofdstukken in combinatie toe. Indien de voorschriften van hoofdstuk 650 afwijken van die van hoofdstuk 640, gaan de voorschriften van hoofdstuk 650 voor. Voor het bestuursverslag past de fondsenwervende organisatie de voorschriften van hoofdstuk 650 toe. De voorschriften van hoofdstuk 640 en hoofdstuk 400 die betrekking hebben op het bestuursverslag, zijn reeds in deze voorschriften verwerkt.

De fondsenwervende organisatie die hoofdstuk 650 toepast, dient ook hoofdstuk 640 en de andere hoofdstukken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving toe te passen. Deze bepalingen vormen immers algemeen aanvaarde grondslagen voor de verslaggeving.

Definities

103 De volgende begrippen worden in dit hoofdstuk gebruikt. De betekenis van deze begrippen is omschreven in hoofdstuk 940 Begrippen:

- fondsenwervende organisatie;
- bestemmingsreserve;
- bestemmingsfonds; en
- toezichthouder (commissaris).

Wettelijke bepalingen

104 Dit hoofdstuk is mede gebaseerd op de volgende wettelijke bepalingen. Deze bepalingen zijn opgenomen in hoofdstuk 900 Wetteksten:

- artikel 2:10 lid 1 en 2 BW;
- artikel 2:48 lid 1 BW;
- artikel 2:49 lid 1 BW; en
- artikel 2:300 lid 1 BW.

650.2 Verwerking en waardering

Materiële vaste activa

201 Materiële vaste activa aangewend in het kader van de doelstelling worden op dezelfde manier gewaardeerd als activa benodigd voor de bedrijfsvoering.

In het geval dat investeringen zijn gefinancierd uit een speciale inzamelingsactie dienen de baten uit de inzamelingsactie te worden verwerkt in de staat van baten en lasten en dient de investering te worden geactiveerd onder de materiële vaste activa. De baten verkregen uit de inzamelingsactie dienen via de bestemming van het saldo van baten en lasten te worden toegevoegd aan een bestemmingsfonds. Uit het bestemmingsfonds valt jaarlijks via de bestemming van het saldo van baten en lasten een bedrag vrij naar rato van de afschrijvingen op het materieel vast actief ten gunste van de overige reserves.

In het geval dat investeringen zijn gefinancierd uit een overheidssubsidie dient hoofdstuk 274 Overheidssubsidies zoveel als mogelijk te worden toegepast.

Er kunnen zich omstandigheden voordoen waarbij het verantwoord kan zijn een investering ineens ten laste van de staat van baten en lasten te boeken. Deze omstandigheden kunnen zich voordoen indien een fondsenwervende organisatie in het kader van de doelstelling een actief verwerft waarvan de toekomstige exploitatie negatief is en de organisatie heeft het beleid dit actief nooit te vervreemden. Een voorbeeld is een fondsenwervende natuurbeheerorganisatie die in het kader van haar doelstelling natuurgebieden aanschaf met het doel deze zelf te beheren. De natuurbeheerorganisatie heeft het beleid deze natuurgebieden niet te vervreemden en de toekomstige exploitatie van deze gebieden is negatief.

Wanneer zich deze omstandigheden voordoen, dienen de verwerkingswijze en de omstandigheden die tot deze verwerkingswijze hebben geleid in de toelichting te worden uiteengezet. Tevens dient de kostprijs van deze investeringen in het verslagjaar te worden vermeld.

Reserves en fondsen

202 De post reserves en fondsen heeft een bijzonder karakter. De organisatie is gehouden dit vermogen slechts aan te wenden in overeenstemming met de doelstelling waartoe ze in het leven is geroepen. Daarom wordt gesproken over reserves en fondsen in plaats van over eigen vermogen.

203 **Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves en fondsen dienen uit de bestemming van het saldo van baten en lasten te geschieden. Bestedingen waarvoor een bestemmingsreserve of een bestemmingsfonds is gevormd, dient de fondsenwervende organisatie daarom eerst te verwerken als last in de staat van baten en lasten.** Zie ook alinea 205 tot en met 207 van hoofdstuk 640 Organisaties-zonder-winststreven.

650.3 Presentatie en toelichting

Modellen

301 De fondsenwervende organisatie dient de balans en de staat van baten en lasten op te stellen overeenkomstig de in bijlage 1 en 2 opgenomen modellen. De organisatie dient in de toelichting een specificatie van de lasten op te nemen volgens het in bijlage 3 opgenomen model toelichting bestedingen.

Teneinde inzicht te geven in de bijzondere karakteristiek van de fondsenwervende organisatie kunnen de omschrijvingen van en indelingen in posten voor zover nodig worden aanpast.

Activa

302 In de balans zijn de activa opgenomen in volgorde van toenemende liquiditeit. Deze indeling geeft echter geen inzicht in de aanwending van de middelen voor de doelstelling, bedrijfsvoering of ter belegging, hetgeen belangrijke informatie is. Immers aanwending van de gelden in het kader van de doelstelling kan ook gebeuren door het beschikbaar stellen van gelden (leningen en voorschotten) respectievelijk van andere activa (bijvoorbeeld apparatuur voor onderzoek, voorraden hulpgoederen, vakantiecentrum voor gehandicapten, scholings- en voorlichtingsmateriaal).

Voor een goed inzicht dient daarom bij de verschillende activaposten in de toelichting te worden aangegeven of de activa worden aangehouden:

- als zijnde benodigd voor de bedrijfsvoering;
- voor directe aanwending in het kader van de doelstelling; of
- ter belegging.

Een voorbeeld van activa in het kader van de doelstelling is een voorraad dekens en tenten. Kantoorinventaris is een voorbeeld van activa benodigd voor de bedrijfsvoering.

Reserves en fondsen

303 In de balans dient de post reserves en fondsen zodanig te worden gepresenteerd dat daaruit afzonderlijk blijken:

1. de reserves; en
2. de fondsen.

304 Van elke post van de reserves en fondsen dient een verloopoverzicht te worden opgenomen waaruit blijkt:

- het bedrag aan het begin van het boekjaar;
- de toevoegingen en verminderingen over het boekjaar, uitgesplitst naar hun aard; en
- het bedrag aan het eind van het boekjaar.

Reserves

305 Het bestuur van een fondsenwervende organisatie geeft door de bepaling van de reserves aan op welke wijze het bestuur de ter beschikking staande middelen wenst aan te wenden.

De reserves dienen in de balans te worden onderverdeeld in:

- continuïteitsreserve;
- bestemmingsreserves;
- herwaarderingsreserve; en

– overige reserves.

306 Een continuïteitsreserve kan worden gevormd voor de dekking van risico's en om zeker te stellen dat de fondsenwervende organisatie ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. **Indien een continuïteitsreserve wordt gevormd dienen toevoegingen aan en onttrekkingen uit de continuïteitsreserve plaats te vinden uit de bestemming van het saldo van baten en lasten. In dit geval dient de organisatie in de toelichting de door haar noodzakelijk geachte omvang van de continuïteitsreserve alsmede de daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen te vermelden.**

307 **Indien de organisatie een deel van de middelen heeft afgezonderd, omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan gezien haar doelstelling zou zijn toegestaan en deze beperking is door het bestuur aangebracht, dient zij dit deel aan te merken als bestemmingsreserve.**

Een voorbeeld van een bestemmingsreserve is een reserve bestemd voor de aanschaf van bijzondere apparatuur of een reserve voor bijzondere projecten waarvan de uitgaven worden gedekt uit eigen middelen. Een ander voorbeeld van een bestemmingsreserve is een reserve als bron van inkomsten die wordt gevormd voor de realisatie van de doelstelling op langere termijn. De reserve wordt gevormd om ook in de toekomst de exploitatielasten te kunnen dekken. De concrete bestemming moet van tevoren vastgesteld zijn. Voorbeelden zijn reserves die worden gevormd om de beheerskosten van fondsen op naam te dekken of voor de instandhouding van natuurterreinen.

308 Indien en voor zover eigen middelen noodzakelijkerwijs zijn aangewend ten behoeve van activa benodigd voor de bedrijfsvoering of activa ter realisering van de doelstelling, kan de fondsenwervende organisatie een reserve financiering activa aanhouden. Een reserve financiering activa is een voorbeeld van een bestemmingsreserve.

Fondsen

309 **Indien de organisatie een deel van de middelen heeft afgezonderd, omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan gezien haar doelstelling zou zijn toegestaan en deze beperking is door derden aangebracht, dient zij dit deel aan te merken als bestemmingsfonds.**

Een voorbeeld is een donatie waarvan de donateur heeft aangegeven dat deze niet bestemd is om te besteden, maar om te beheren en het rendement daarvan te besteden aan de doelstelling. Zie ook alinea 315 van hoofdstuk 640 Organisaties-zonder-winststreven.

310 **Indien een actie voor een specifiek doel meer opbrengt dan voor dat doel benodigd is of aan een gift de bestemming ontvalt, dient dit feit te worden vermeld in het verslagjaar waarin dit duidelijk wordt. Het meerdere bedrag dient onder de overige reserves te worden verantwoord. Indien aan een bestemmingsfonds de bestemming ontvalt, dient het resterende bedrag aan de overige reserves te worden toegevoegd of, bij besluit van het bestuur, aan een bestemmingsreserve te worden toegevoegd. Deze verwerkingswijze dient te worden toegelicht.**

Staat van baten en lasten

311 **Alle opbrengsten dienen voor het brutobedrag onder de baten te worden opgenomen, tenzij dit hoofdstuk uitdrukkelijk anders bepaalt. Kosten die nodig zijn om**

bepaalde baten te realiseren, dienen in de staat van baten en lasten als last te worden gepresenteerd, tenzij dit hoofdstuk uitdrukkelijk anders bepaalt.

312 In de staat van baten en lasten dienen de begrotingscijfers van het verslagjaar te worden vermeld. In de toelichting of in het bestuursverslag dienen verschillen tussen de begroting en de werkelijke cijfers te worden geanalyseerd.

Baten

313 In ieder geval dient een onderscheid gemaakt te worden in de volgende baten:

- baten van particulieren;
- baten van bedrijven;
- baten van loterijorganisaties;
- baten van subsidies van overheden;
- baten van verbonden organisaties zonder winststreven;
- baten van andere organisaties zonder winststreven;
- baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten;
- overige baten.

Baten van particulieren en baten van bedrijven kunnen niet altijd goed van elkaar worden onderscheiden. Voorbeelden zijn baten uit evenementen, zoals een gala, en baten uit loterijen. Indien de baten niet eenduidig zijn onder te verdelen, rekent de fondsenwervende organisatie de betreffende baten volledig aan de meest geëigende categorie toe. **De fondsenwervende organisatie dient het bedrag van en de categorie waaraan toerekening heeft plaatsgevonden in de toelichting uiteen te zetten.**

Onder baten van verbonden organisaties zonder winststreven worden opgenomen de baten van nationale en internationale moeder- en zusterorganisaties van de fondsenwervende organisatie. In de toelichting wordt inzicht gegeven in de aard van deze baten.

Baten van particulieren

314 Binnen baten van particulieren dienen in ieder geval in de toelichting afzonderlijk vermeld te worden de bijdragen uit:

- collecten;
- nalatenschappen;
- contributies;
- donaties en giften;
- eigen loterijen en prijsvragen;
- overige baten van particulieren.

Met de opbrengst uit collecten wordt bedoeld op inzamelingen door middel van collecten waarvoor vergunningen zijn afgegeven.

Baten van subsidies van overheden

315 Onder baten subsidies van overheden worden uitsluitend subsidies die zijn verkregen van een overheid, daaronder begrepen de Europese Unie of vergelijkbare internationale organisaties, overheidsinstellingen en publiekrechtelijke organisaties verantwoord. Tot deze subsidies worden ook gerekend, subsidies die via een andere organisatie van een overheid zijn verkregen en onder dezelfde voorwaarden zijn verdeeld of toegewezen.

De fondsenwervende organisatie kan een subsidie verkrijgen waaraan een terugbetalingsverplichting is verbonden bij het niet besteden van de subsidie overeenkomstig

de subsidievoorwaarden. In dat geval verantwoordt de fondsenwervende organisatie pas een bate bij het aangaan van een verplichting tot besteding overeenkomstig de subsidievoorwaarden.

Indien de fondsenwervende organisatie een subsidie verkrijgt zonder terugbetalingsverplichting, verwerkt de organisatie een bate in het jaar van toekenning.

De fondsenwervende organisatie dient in de toelichting te vermelden of de betreffende subsidies een incidenteel dan wel structureel karakter hebben.

Voor het overige is hoofdstuk 274 Overheidssubsidies van toepassing.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

316 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten worden als afzonderlijke post in de staat van baten en lasten opgenomen. Onder deze post worden bijvoorbeeld abonnementsgelden, entreegelden en baten uit de verkoop van artikelen opgenomen.

Bij verkoop van artikelen dient in de staat van baten en lasten onder de post baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten de brutowinst te worden verantwoord. De brutowinst is de netto-omzet verminderd met de kostprijs van de verkochte producten en/of diensten. Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder de kostprijs wordt verstaan de inkoopwaarde van de producten en/of diensten, verhoogd met de op de inkoop en verkoop drukkende directe kosten, inclusief de logistieke kosten van in- en verkoop.

In de toelichting op de staat van baten en lasten dienen de netto-omzet, de kostprijs en de brutowinst te worden vermeld.

Indien de fondsenwervende organisatie uit hoofde van haar doelstelling artikelen verkoopt en/of diensten levert waarbij personen die tot de doelgroep behoren slechts een geringe eigen bijdrage betalen waardoor de activiteiten niet kostendekkend zijn, dan neemt de fondsenwervende organisatie het brutoresultaat op als lasten besteed aan de doelstelling.

Saldo financiële baten en lasten

317 **Rentebaten en beleggingsresultaten dienen te worden verantwoord onder de post saldo financiële baten en lasten. De aan de organisatie berekende kosten van beleggingen, zoals bankkosten en kosten van beheer door derden en de eigen organisatie, dienen in mindering te worden gebracht op de post saldo financiële baten en lasten.**

In de toelichting op de staat van baten en lasten dient inzicht gegeven te worden in de resultaten van het beleggingsbeleid. Daartoe dienen ten minste de volgende rubrieken afzonderlijk te worden vermeld:

- rentebaten;
- rentelasten;
- dividend;
- gerealiseerde en ongerealiseerde koersresultaten;
- kosten van beleggingen;
- netto beleggingsresultaat.

Lasten

318 **Uit de staat van baten en lasten dienen de bestedingen in relatie tot de volgende activiteiten te blijken:**

- **besteed aan doelstellingen;**
- **wervingskosten;**
- **kosten beheer en administratie.**

319 **Omdat belanghebbenden ook inzicht willen hebben in de omvang en samenstelling van de lasten naar kostensoorten, dient in de toelichting op de staat van baten en lasten een specificatie van de lasten gegeven te worden volgens het in de bijlage 3 opgenomen ‘model toelichting bestedingen’. De wijze waarop deze kostentoerekening plaatsvindt dient duidelijk in de toelichting te worden vermeld. Bij deze toerekening dient een bestendige gedragslijn te worden gevolgd.**

In de toelichting op de staat van baten en lasten dient een specificatie van de personeelskosten in lonen en salarissen, sociale lasten, pensioenlasten en overige personeelskosten te worden opgenomen. Tevens dient het gemiddeld aantal gedurende het boekjaar bij de rechtspersoon werkzame werknemers te worden vermeld.

Besteed aan doelstellingen

320 **Indien de fondsenwervende organisatie bestedingen doet aan verschillende doelstellingen, dient zij per hoofdgroep van activiteiten de bestedingen toe te rekenen.**

Volgens bijlage 3 dienen per hoofdgroep te worden aangegeven de omvang van de aan derden verstrekte subsidies en bijdragen en de kosten van de eigen activiteiten in het kader van de doelstelling.

Met de kosten van de eigen activiteiten in het kader van de doelstelling wordt bedoeld op kosten van bijvoorbeeld zelf verricht wetenschappelijk onderzoek of door de organisatie zelf verleende hulp, maar ook op kosten in het kader van acceptatie, verslaggeving en evaluatie van projecten.

Onder kosten van uitbesteed werk wordt verstaan de kosten van een project waarvan de uitvoering door de organisatie is uitbesteed aan een derde en waarbij de regie en verantwoordelijkheid voor het project door de eigen organisatie plaatsvindt.

321 **De keuze in het model bijlage 3 voor de detaillering van het aantal verantwoorde doelstellingen dient aan te sluiten met de statutaire doelstellingen en de bij de fondsenwerving gecommuniceerde doelstellingen.**

322 **In de toelichting dient het totaalbedrag van de vrijvallende (niet tot uitkering gekomen) subsidieverplichtingen zichtbaar in mindering gebracht te worden op de verstrekte subsidies.**

323 **Van voorlichting als onderdeel van de doelstelling is sprake wanneer de organisatie voorlichting geeft, die primair ten doel heeft het bewerkstelligen van bewustwording, attitudeverandering en gedragsverandering (anders dan het geven van geld) bij de doelgroep. Het realiseren van dit voorlichtingsdoel moet een van de statutaire doelstellingen van de organisatie zijn en een rechtstreekse relatie hebben met de realisering van de hoofddoelstelling. Voorwaarde voor kostentoerekening aan voorlichting is een consistent**

voorlichtingsbeleid. Voor de situatie waarin voorlichting en fondsenwerving tegelijk plaatsvinden, zie alinea 325.

De fondsenwervende organisatie dient het bedrag van de voorlichtingskosten en de post waarin deze voorlichtingskosten zijn opgenomen afzonderlijk in de toelichting te vermelden.

Wervingskosten

324 Alle kosten van activiteiten, die ten doel hebben particulieren, bedrijven, loterijorganisaties, overheden en andere (fondsenwervende) organisaties te bewegen geld te geven voor één of meer van de doelstellingen, dienen te worden aangemerkt als wervingskosten. Dit houdt in dat de communicatiekosten tot de wervingskosten dienen te worden gerekend, tenzij sprake is van voorlichtingskosten zoals bedoeld in alinea 323.

Indien in het kader van de uitvoering van de doelstelling door personen die tot de doelgroep behoren een eigen bijdrage wordt voldaan, dient deze eigen bijdrage in de toelichting op de staat van baten en lasten zichtbaar in mindering te worden gebracht op de lasten.

325 Regelmatig zal er sprake zijn van gemengde activiteiten: voorlichting en fondsenwerving tegelijk (bijvoorbeeld het toezenden van voorlichtingsmateriaal met daarbij de al dan niet nadrukkelijk gestelde vraag om de organisatie ook te steunen). In die gevallen is het toegestaan het deel van deze kosten dat betrekking heeft op de voorlichtingsactiviteit daaraan toe te rekenen.

326 De fondsenwervende organisatie dient in de toelichting in een percentage te vermelden hoe de wervingskosten zich verhouden tot de baten. De organisatie dient het percentage te bepalen door de wervingskosten te delen door de som van de geworven baten.

Kosten beheer en administratie

327 Kosten van beheer en administratie zijn die kosten die de organisatie maakt in het kader van de (interne) beheersing en administratievoering die niet worden toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten.

Personeelsbeloningen

328 De fondsenwervende organisatie dient het bedrag van de bezoldiging met inbegrip van de pensioenlasten, de omvang van het dienstverband in uren en het partimepercentage van iedere individuele bestuurder en gewezen bestuurder en van iedere individuele toezichthouder en gewezen toezichthouder in de toelichting te vermelden. Tevens dient de organisatie de bedragen te vermelden van verstrekte leningen, voorschotten en garanties aan (gewezen) bestuurders en (gewezen) toezichthouders. Indien van toepassing vermeldt de organisatie de nog openstaande bedragen, de afgewaardeerde bedragen en de bedragen waarvan werd afgezien, de rentevoet, de belangrijkste overige bepalingen, en de aflossingen gedurende het boekjaar.

Met bestuurders wordt bedoeld op de personen die deel uitmaken van het bestuur, dus van het statutaire bestuursorgaan (zie artikel 2:44 lid 1 en artikel 2:291 lid 1 BW). Voorts worden hieronder begrepen degenen die bij de statuten algemene bevoegdheden hebben verkregen of

aangemerkt kunnen worden als feitelijk leidinggevende (bijvoorbeeld de titulaire directeur die geen statutaire bestuurder is).

De fondsenwervende organisatie vermeldt de gegevens over de bezoldiging en dergelijke van (gewezen) bestuurders en van (gewezen) toezichthouders in overeenstemming met paragraaf 6 Bezoldiging van bestuurders en commissarissen van hoofdstuk 271 Personeelsbeloningen.

Indien de organisatie de financiële gegevens van andere rechtspersonen of vennootschappen consolideert, worden de bedragen die ten laste van deze rechtspersonen of vennootschappen zijn gekomen in de opgave begrepen.

Bestemming saldo van baten en lasten

329 De bestemming van het saldo van baten en lasten dient onder de staat van baten en lasten dan wel in de toelichting te worden vermeld.

650.4 Bijzondere onderwerpen

Geconsolideerde jaarrekening

401 Stichtingen en verenigingen kunnen geen wederzijdse kapitaalbelangen verkrijgen. De consolidatie van jaarrekeningen van stichtingen en/of verenigingen betreft in feite een samenvoeging van desbetreffende jaarrekeningen onder toepassing van de methode van consolidatie (eliminieren van onderlinge vorderingen, schulden, baten en lasten). De geconsolideerde reserves en fondsen wijken hierdoor af van de reserves en fondsen van het groepshoofd. **De verschillen tussen de reserves en fondsen volgens de balans en volgens de geconsolideerde balans en de verschillen tussen het resultaat in de staat van baten en lasten en het resultaat in de geconsolideerde staat van baten en lasten dienen door middel van een aansluitingsoverzicht te worden toegelicht.**

Onderdelen van (inter)nationale organisaties

402 **Indien een nationale vestiging van een (inter)nationaal verband een rechtspersoon is naar Nederlands recht, dient dit hoofdstuk onverkort te worden toegepast door die rechtspersoon. In dat geval dient in de toelichting verslag te worden gedaan van de besteding van eventuele afdrachten en subsidies door de rechtspersoon aan het (inter)nationaal verband. Voorts dient in de toelichting te worden vermeld de aard en omvang van eventuele kosten, die het (inter)nationaal verband voor zijn rekening heeft genomen ten bate van de fondsenwerving door de fondsenwervende organisatie.**

Bestuursverslag

403 Het bestuursverslag is een verslag waarin de directie of het bestuur verantwoording aflegt over de gang van zaken bij de fondsenwervende organisatie en het door de organisatie gevoerde beleid.

Het toezichthoudend orgaan legt verantwoording af over de uitvoering van zijn toezichthoudende taak in het verslag van het toezichthoudend orgaan.

Afhankelijk van de inrichting van de organisatie is er wel of niet sprake van een toezichthoudend orgaan (raad van toezicht). Is een dergelijk orgaan niet benoemd dan rust de toezichthoudende taak mede op het bestuur en behoort tot het verslag van dat bestuur informatie over de wijze waarop het toezicht is geregeld.

Aan het bestuursverslag van een fondsenwervende organisatie komt een bijzondere betekenis toe. De aard van de activiteiten brengt met zich mee, dat de maatschappelijke betekenis daarvan slechts in beperkte mate uit de jaarrekening kan blijken. De voorschriften ten aanzien van het bestuursverslag in hoofdstuk 400 Bestuursverslag en hoofdstuk 640 zijn in hoofdstuk 650 verwerkt. De fondsenwervende organisatie stelt het bestuursverslag op in overeenstemming met paragraaf 4 van hoofdstuk 650.

404 In het bestuursverslag dient in ieder geval informatie te worden opgenomen over:

- **de doelstelling, missie en visie;**
- **de belangrijkste risico's en onzekerheden;**
- **de doelrealisatie;**
- **het financieel beleid en financiële resultaten;**
- **de governance;**
- **de communicatie met belanghebbenden;**
- **de verwachte gang van zaken; en**
- **maatschappelijke aspecten van ondernemen.**

Informatie over doelstelling, missie en visie

405 De fondsenwervende organisatie dient in het bestuursverslag op een heldere en voor buitenstaanders inzichtelijke wijze inzicht te geven in statutaire doelstelling(en), missie en visie van de organisatie.

Informatie over belangrijkste risico's en onzekerheden

406 De fondsenwervende organisatie neemt in het bestuursverslag een beschrijving op van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de organisatie wordt geconfronteerd. De uitgebreidheid van de informatie wordt mede bepaald door de omvang en complexiteit van de fondsenwervende organisatie en haar activiteiten en de daaraan gerelateerde risico's en onzekerheden.

Het gaat niet om het geven van een uitputtende uiteenzetting van alle mogelijke risico's en onzekerheden, maar om een selectie en weergave van de belangrijkste risico's en onzekerheden waarvoor de fondsenwervende organisatie zich ziet geplaatst. Dit stelt de gebruiker van het bestuursverslag in staat zich een goed beeld te vormen van mogelijke gebeurtenissen of ontwikkelingen met belangrijke gevolgen voor resultaten, de financiële positie of de continuïteit van bepaalde of alle activiteiten van de fondsenwervende organisatie zelf, of de groep indien de fondsenwervende organisatie aan het hoofd van een groep staat.

Onzekerheden ontstaan als gevolg van het geheel of gedeeltelijk ontbreken van informatie over, inzicht in of kennis van een gebeurtenis, de gevolgen daarvan, of de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet. Risico's zijn de effecten van onzekerheden op het behalen van doelstellingen.

Bij de identificatie van selectie van de voornaamste risico's en onzekerheden zijn in ieder geval de volgende categorieën van belang: strategie (inclusief reputatie), operationele activiteiten (inclusief fraude risico), financiële risico's, financiële verslaggeving en wet- en regelgeving.

De fondsenwervende organisatie geeft een beschrijving op hoofdlijnen van de bereidheid risico's en onzekerheden al dan niet af te dekken (de zogenoemde risicobereidheid of 'risk appetite'). De mate van risicobereidheid is een leidraad voor het al dan niet nemen van maatregelen ter beheersing van risico's en onzekerheden.

Daarnaast dient de fondsenwervende organisatie de volgende informatie te verschaffen:

- **een beschrijving van de maatregelen die zijn getroffen ter beheersing van de voornaamste risico's en onzekerheden, zo mogelijk met een kwalitatieve beschrijving van de verwachte effectiviteit van de genomen maatregelen. Indien voor één of meer van de voornaamste risico's en onzekerheden geen beheersingsmaatregelen zijn getroffen, dient dit feit te worden uiteengezet;**
- **een beschrijving van de verwachte 'impact' op de resultaten en/of financiële positie indien één of meer van de voornaamste risico's en onzekerheden zich zouden voordoen, zo mogelijk gebaseerd op gevoeligheidsanalyses;**
- **een beschrijving van de risico's en onzekerheden die in afgelopen boekjaar een belangrijke 'impact' op de fondsenwervende organisatie hebben gehad, en de gevolgen daarvan voor de organisatie; en**
- **of, en zo ja welke, verbeteringen in het systeem van risicomanagement van de fondsenwervende organisatie zijn of worden aangebracht.**

De fondsenwervende organisatie geeft bij voorkeur aan op welke wijze het systeem van risicomanagement is verankerd in de organisatie en welke maatregelen de fondsenwervende organisatie heeft genomen ('soft controls') ter beïnvloeding van de cultuur, het gedrag en de motivatie van haar werknemers.

Informatie over doelrealisatie

407 De fondsenwervende organisatie dient in het bestuursverslag op een heldere en voor buitenstaanders inzichtelijke wijze inzicht te geven in:

- **de gewenste resultaten en de beoogde verbetering van de situatie van de doelgroep dan wel van het maatschappelijke doel;**
- **de wijze van monitoren en evalueren van het behalen van resultaten en het realiseren van verbetering;**
- **de selectie van de programma's en/of projecten; en**
- **de belangrijkste bereikte resultaten en niet bereikte resultaten in het boekjaar in het licht van het (meerjaren)beleid.**

Het is van belang dat de fondsenwervende organisatie het publiek en andere belanghebbenden inzicht geeft in de bestedingen aan de doelstelling in het boekjaar. Indien sprake is van (meerjaren) toezeggingen aan (project)subsidies en -bijdragen dan is het mogelijk dat de in de jaarrekening verantwoorde lasten uit hoofde van doelbestedingen sterk afwijken van de in het boekjaar daadwerkelijk verrichte uitgaven aan de doelbesteding. Dit omdat de toezeggingen (deels) pas in toekomstige jaren worden besteed. Indien deze situatie zich voordoet, geeft de organisatie een (kwalitatieve) toelichting voor zover mogelijk aangevuld met een kwantitatieve onderbouwing van de in het boekjaar verrichte uitgaven.

Informatie over financieel beleid en financiële resultaten

408 De fondsenwervende organisatie dient in het bestuursverslag op een heldere en voor buitenstaanders inzichtelijke wijze inzicht te geven in:

- een analyse van het saldo van baten en lasten waarbij specifiek toelichting wordt gegeven op bijzondere baten en lasten met een eenmalig karakter, baten en lasten uit voorgaande jaren die het inzicht van de belanghebbende in het saldo van baten en lasten beïnvloeden;
- een kwalitatieve analyse van de mate waarin baten eenmalig of jaarlijks terugkerend zijn. Hiermee geeft de fondsenwervende organisatie inzicht in risico's ten aanzien van de continuïteit van de baten;
- de gehanteerde fondsenwervingsmethode(n);
- de gewenste en gerealiseerde verhouding tussen de lasten 'besteed aan doelstelling', 'wervingskosten' en 'kosten beheer en administratie';
- de gewenste en gerealiseerde verhouding tussen wervingskosten en de som van geworven baten;
- het beleid ten aanzien van de functie en de omvang van de reserves en fondsen, waarbij inzicht wordt gegeven in de risicoanalyse die ten grondslag ligt aan de omvang van de continuïteitsreserve;
- het beleggingsbeleid waarbij een toelichting wordt gegeven op de volgende elementen;
  - het doel en de tijdshorizon;
  - het risicoprofiel en de samenstelling van de portefeuille;
  - duurzaamheidcriteria;
  - de wijze van beheer van de portefeuille, de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden;
  - de wijze waarop controle/toezicht op de naleving van het beleggingsstatuut plaatsvindt; en
  - beleggingsresultaten in het boekjaar.

Indien de fondsenwervende organisatie gebruikmaakt van financiële instrumenten geeft de organisatie inzicht in de doelstellingen en het beleid inzake risicobeheer, voor zover dat van betekenis is voor de beoordeling van de activa, passiva, financiële toestand en resultaat van de fondsenwervende organisatie. Daarbij wordt aandacht besteed aan het beleid inzake afdekking van risico's verbonden aan alle belangrijke soorten (financiële) transacties en aan de door de fondsenwervende organisatie gelopen prijs-, krediet-, liquiditeits- en kasstroomrisico's. Deze toelichting heeft betrekking op de fondsenwervende organisatie en de groepsmaatschappijen waarvan de financiële gegevens in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. Voor zover deze informatie in de jaarrekening is verstrekt, wordt aanbevolen een concrete verwijzing in het bestuursverslag naar de desbetreffende passage in de jaarrekening op te nemen.

Informatie over governance

409 **De fondsenwervende organisatie dient in het bestuursverslag op een heldere en voor buitenstaanders inzichtelijke wijze inzicht te geven in:**

- de juridische structuur van de fondsenwervende organisatie, met inbegrip van de groepsstructuur;
- de naam en functie van bestuurders, directieleden en toezichthouders en hun eventuele (betaalde en onbetaalde) hoofd- en nevenfuncties;
- het bezoldigingsbeleid voor bestuurders, directie, toezichthouders en medewerkers;
- de gedragscodes en richtlijnen die de organisatie onderschrijft en naleeft; en
- de wijze waarop het toezicht op de fondsenwervende organisatie is georganiseerd.

Indien de fondsenwervende organisatie onderdeel is van of een verbonden relatie heeft met een internationale fondsenwervende organisatie, dient inzicht te worden gegeven in de aard van de verbondenheid tussen de Nederlandse organisatie en de internationale organisatie.

Informatie over communicatie met belanghebbenden

410 De fondsenwervende organisatie dient in het bestuursverslag op een heldere en voor buitenstaanders inzichtelijke wijze inzicht te geven in haar beleid met betrekking tot de communicatie met belanghebbenden. Hierbij wordt in ieder geval aandacht besteed aan:

- het bepalen van de (groepen) belanghebbenden;
- de wijze waarop een optimale relatie met deze groepen belanghebbenden wordt nagestreefd.

Informatie over verwachte gang van zaken

411 De fondsenwervende organisatie dient in het bestuursverslag op een heldere en voor buitenstaanders inzichtelijke wijze inzicht te geven in de belangrijkste toekomstplannen voor de korte en middellange termijn. Hierbij dient specifiek ingegaan te worden op belangrijke wijzigingen in doelstelling, beleid, programma's en activiteiten die voor een belanghebbende relevant zijn.

412 In het algemeen is aan activiteiten van de fondsenwervende organisatie een drietal maatschappelijke aspecten verbonden, te weten milieu-, sociale en economische aspecten. Veelal wordt in dit verband gesproken over maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Het is primair aan de fondsenwervende organisatie om in dialoog met zijn maatschappelijke omgeving invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. De diversiteit van situaties maakt het niet goed mogelijk of wenselijk om precies en uniform voor te schrijven hoe de fondsenwervende organisatie dit zouden moeten vormgeven. Wel mag op dit vlak transparantie worden verwacht, waarbij de fondsenwervende organisatie de keuze van relevante maatschappelijke aspecten en de daarop in het bestuursverslag op te nemen toelichting heeft afgestemd op de informatiebehoefte van belanghebbenden (stakeholders).

De fondsenwervende organisatie bepaalt of, en zo ja hoe, een toelichting op relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen in het bestuursverslag wordt opgenomen, alsmede welke maatschappelijke aspecten als meest relevant worden aangemerkt.

Bij de verslaggeving over maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt aanbevolen een onderscheid te maken tussen maatschappelijke aspecten van:

- de eigen bedrijfsvoering en activiteiten; en
- de (internationale) keten waarin de fondsenwervende organisatie opereert.

Overige opmerkingen

413 Toelichtingen op afzonderlijke posten van de balans en de staat van baten en lasten maken deel uit van de toelichting als onderdeel van de jaarrekening en dienen niet in plaats daarvan te worden opgenomen in het bestuursverslag (zie hoofdstuk 300 Functie en indeling).

Het gebruik van grafieken in het bestuursverslag kan zinvol zijn. Ook op deze voorstellingen is de eis van getrouwheid van toepassing, evenals het verbod op strijdigheid met de jaarrekening. Dit houdt onder meer in dat:

- de in grafieken gepresenteerde getallen overeenstemmen met de in de jaarverslaggeving voorkomende financiële en andere kwantitatieve informatie; en
- de schalen die in de grafieken zijn gehanteerd, alsmede de daarbij gehanteerde methoden bijdragen aan de getrouwe weergave van de veranderingen en de verbanden tussen financiële en/of andere kwantitatieve informatie in de jaarverslaggeving.

650 Bijlage 1 **Model balans jaar t, vergelijkende cijfers jaar t-1**

	31 december 20xx	31 december 20xx-1
ACTIVA		
Immateriële vaste activa	...	...
Materiële vaste activa	...	...
Financiële vaste activa	...	...
	...	...
Vorraden	...	...
Vorderingen en overlopende activa	...	...
Effecten	...	...
Liquide middelen	...	...
	...	...
Totaal	...	...
PASSIVA		
Reserves en fondsen		
– reserves		
• continuïteitsreserve	...	...
• bestemmingsreserves	...	...
• herwaarderingsreserve	...	...
• overige reserves	...	...
	...	...
– fondsen		
• bestemmingsfonds(en)	...	...
	...	...
Voorzieningen	...	...
Langlopende schulden	...	...
Kortlopende schulden	...	...
Totaal	...	...

650 Bijlage 2 Model van baten en lasten jaar t, vergelijkende cijfers t-1

	Werkelijk jaar t	Begroot jaar t	Werkelijk jaar t-1
	€	€	€
Baten:			
– Baten van particulieren:			
– Baten van bedrijven	...	...	...
– Baten van loterijorganisaties	...	...	...
– Baten van subsidies van overheden	...	...	...
– Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	...	...	...
– Baten van andere organisaties zonder winststreven	...	...	...
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Som van de geworven baten	...	...	...
– Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	...	...	...
– Overige baten	...	...	...
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Som van de baten	...	...	...
 Lasten:			
 Besteed aan doelstellingen			
– Doelstelling A	...	...	...
– Doelstelling B	...	...	...
– Doelstelling C	...	...	...
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	...	...	...
 Wervingskosten	...	...	...
Kosten beheer en administratie	...	...	...
Som van de lasten	...	...	...
 Saldo voor financiële baten en lasten	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Saldo financiële baten en lasten	...	...	...
Saldo van baten en lasten	<hr/>	<hr/>	<hr/>
 Bestemming saldo van baten en lasten:			
Toevoeging/onttrekking aan:			
– continuïteitsreserve	...	...	...
– bestemmingsreserve	...	...	...
– bestemmingsfonds	...	...	...
– herwaarderingsreserve	...	...	...
– overige reserves	...	...	...
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	...	...	...
	<hr/>	<hr/>	<hr/>

650 Bijlage 3 Model toelichting bestedingen

	Besteed aan doelstellingen			Wervings- kosten	Kosten beheer en admini- stratie	Totaal werkelijk jaar t	Begroot jaar t	Totaal werkelijk jaar t-1
	A	B	C					
Verstrekke (project)subsidies en (project)bijdragen	...	...	...			...	...	...
Afdrachten aan verbonden (internationale) organisaties	...	...	...			...	...	...
Aankopen en verwervingen	...	...	...			...	...	...
Uitbesteed werk	...	...	...	...	...	...	...	...
Communicatiekosten	...	...	...	...	...	...	...	...
Personeelskosten	...	...	...	...	...	...	...	...
Huisvestingskosten	...	...	...	...	...	...	...	...
Kantoor- en algemene kosten	...	...	...	...	...	...	...	...
Afschrijving	...	...	...	...	...	...	...	...
Totaal	...	...	...	...	...	...	...	...